

יכון בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 1 דמילוי יוד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה של שבת שעברה

ג אם בקימי תהכון וית פקודי
תטרונו ותעבדון יתהון: ד ואתן
מטריכון בעדנהון ותתן ארעא
עללתא ואלן חקלא יתן
אביה: ה ויערע לכון דישא ית
קטפא וקטפא יערע לאפוקי

ג אם-בחוקתי תלכו ואת-מצותי תשמרו
ועשיתם אתם: ד ונתתי גשמיכם בעתם
ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו:
ה והשיג לכם דיש את-בציר ובציר ישיג

(3) If you follow My statutes and observe My commandments and perform them,
(4) Then I shall give your rains in their time, the Land will yield its produce and
the tree of the field will give forth its fruit; (5) Your threshing will last until
the [time for] harvesting grapes, and the harvesting of grapes will last until the

RASHI

רש"י

(3) **If you follow My statutes** — *I might have thought that this phrase refers to fulfilling the Torah's commandments. However, when the verse continues with, "[and observe My commandments] and perform them," I see that the fulfillment of commandments is stated. So what is the meaning when Scripture states here "If you follow My statutes?" It means that you must work strenuously in the study of Torah [for the word for "follow" here, תלכו, literally*

(ג) אם-בחוקתי תלכו. יכול, זה קיום המצות כשהוא אומר: "ואת-מצותי תשמרו", הרי קיום המצות אמור! הא מה אני מקים "אם בחוקתי תלכו", שתהיו עמלים בתורה. ואת-מצותי תשמרו. הוה עמלים בתורה על מנת לשמר ולקיים, כמו שנאמר (דברים ה, א): "ולמדתם אתם ושמרתם לעשתם": (ד) בעתם. (תורת כהנים, תענית כב) בשעה שאין דרך בני אדם לצאת, כגון בלילי רביעית, רש"י ישן בלילי שבתות. ועץ השדה. (תורת כהנים) הן אילני סרק, ועתידין לעשות פרות: (ה) והשיג לכם

means "walk," which implies a strenuous activity (Gur Aryeh)] (Torat Kohanim 26:2). **And observe My commandments [and perform them]** — [means: Apart from working strenuously in Torah study for its own sake, taught to us by the first phrase "follow My statutes," this next phrase "and observe My commandments," means] that you should work strenuously in the study of Torah in order to observe [the commandments], and [then, actually] "perform [them]" (Torat Kohanim 26:2). This [verse, then,] is similar to (Deuteronomy 5:1), "[Hear, O Israel, the statutes and judgments ...] and learn them, and observe to do them" [i.e., learn the Torah in order to observe them in your heart and do them in action (Sifte Chakhamim)]. (4) **[I shall give your rains] in their time** — namely, at a time when people are not accustomed to leave [their houses and thus will not be affected adversely by the rains,] for example, on Shabbat Eve [when people are usually at home] (Taanit 23a). **The field-tree** — This refers to trees [planted in the field, as opposed to the orchard,] that do not [normally] bear fruit. [Even these] will, in the future, bear fruit (Torat Kohanim 26:5). (5) **Your threshing will last until the [time for] harvesting grapes [and the harvesting of grapes will**

בר זרעא ותיכלון להמכון
 למשבוע ותיתבון לרחצן
 בארעכון: ו ואתן שלמא
 בארעא ותשרון ולית דמניד
 ואבטל חיתא בשתא מן ארעא
 ודקטלין בחרבא לא יעדון
 בארעכון: ז ותודפון ית בעלי
 דבביכון ויפלו קדמיכון

אֶת־זֶרַע וְאֶכְלֶתֶם לְחֶמְכֶם לְשִׁבְעַ וַיִּשְׁבַּתֶּם
 לְבִטָּח בְּאַרְצְכֶם: שני ו ונתתי שלום בארץ
 וישכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה
 מן־הארץ וחרב לא־תעבר בארצכם:
 ז וירדפתם את־איביכם ונפלו לפניכם

sowing [season]; you will eat your food to satiety and you will live in security in your Land; (6) And I shall grant peace in the Land, and you will lie down with no one to frighten [you]; I shall remove wild beasts from the Land and the sword will not pass through your Land; (7) You will pursue your enemies and they will

RASHI

last until the sowing (season) — *The [crops that you have to] thresh will be so plentiful, that you will be involved with their threshing right up to the season of harvesting grapes; and you will then be involved in [such a plentiful] grape harvest, [that this activity will extend] right up to the sowing season (Torat Kohanim 26:6). You will eat your food to satiety — [But if there is such plenty (see preceding Rashi), would we not clearly eat to satiety?! However, our verse refers to an additional blessing here, namely, that] you will need to eat only a little food, for this will become blessed within your digestive system [as if you had eaten much food] (Torat Kohanim 26:6). (6) And I shall grant peace — You might say [in comment to the material blessings promised so far in our passage], “I see that there is food and drink, but if there is no peace, there is nothing!” Scripture, therefore, states, after all this [blessing], “I shall grant peace in the Land.” Now, [first, the passage speaks of material blessing, then of peace and then it reverts to material blessing (verse 10):] from here, [we learn] that peace is equal to everything else [and therefore peace is actually a continuity of the verses regarding material blessings]. And so too, [this point illustrated in our morning prayers,] when we say: “[Blessed are You, O Lord ...] Who ... makes peace and creates everything” (a paraphrase of the verse [Isaiah 45:7] and see Berakhot 11b; Torat Kohanim 26:7). And the sword will not pass through your Land — [Since our verse has stated that there will be peace,] it is unnecessary for Scripture to state here that they [i.e., foreign armies] will not come [upon Israel] in war. However, [our phrase here means that foreign armies] will not even pass through [the Land of Israel] to get from one country to another (Torat Kohanim 26:9). (7) [And they will fall] by the sword*

רש"י

דיש את-בציר. שיהא הדיש מרבה ואתם עסוקים
 בו עד הבציר ובבציר תעסקו עד שעת הזרע.
 ואכלתם לחמכם לשבע. (תורת כהנים) אוכל
 קמחא, והוא מתברך במעיו: (ו) ונתתי שלום. שמא
 תאמרו: הרי מאכל והרי משתה, אם אין שלום אין
 כלום! תלמוד לומר אחר כל זאת: ונתתי שלום
 בארץ; מכאן, שהשלום שקול כנגד הכל, וכן הוא
 אומר (ישעיה, מזה) “עושה שלום ובורא את הכל”.
 וחרב לא-תעבר בארצכם. (תורת כהנים) אין
 צריך לומר שלא יבאו למלחמה, אלא אפלו לעבר
 דרך ארצכם ממדינה למדינה: (ז) לפניכם לחרב.

לְחַרְבָּא: ח וַיִּרְדְּפוּ מִנְכּוֹן
חֲמִשָּׁא מֵאָה וּמֵאָה מִנְכּוֹן
לְרִבּוֹתָא יַעֲרִקוּן וַיִּפְלוּן בְּעַלְיָ
דְּבִיכּוֹן קְדָמִיכּוֹן לְחַרְבָּא:

לְחַרְבָּא: ח וַיִּרְדְּפוּ מִכֶּם חֲמִשָּׁה מֵאָה וּמֵאָה
מִכֶּם רִבְבָה יִרְדְּפוּ וְנָפְלוּ אִיְבֵיכֶם לְפָנֵיכֶם
לְחַרְבָּא:

fall by the sword before you; (8) Five from [the weakest] among you will pursue a hundred, and a hundred among you will pursue ten thousand, and your enemies will fall by the sword before you;

RASHI

before you — [*The phrase “and they will fall,” rather than “and you will kill them,” teaches us that the enemy will kill each other off by themselves, each man [falling] by the sword of his fellow [before you] (Torat Kohanim 26:9). (8) וירדפו מכם* — [*means: It will only require five*] of your weakest [*to pursue a hundred enemies*], and not of your strongest [*i.e., the word מכם here means “the weakest (מך) of you”*] (Siftei Chakhamim)] (Torat Kohanim 26:10). **Five ... will pursue a hundred, and a hundred among you will pursue ten thousand** — [*But is this calculation correct?! [Since five will pursue a hundred, this means that each Jew will pursue twenty times as many enemies:] therefore, surely Scripture should have written here: “and a hundred of you will pursue two thousand?!” However, there is no comparison between few who fulfill the Torah*

and many who fulfill the Torah [and thus, here, the bigger the group of pursuers, the higher proportionately is the number of those pursued] (Torat Kohanim 26:10). And your enemies will fall [by the sword before you] — [This promise, already stated in verse 7 above, is repeated here in order to teach us (Torat Kohanim 26:10)] that the enemy will fall before you, not in the usual manner [i.e., that many of them will fall by the hand of only a few (Rash Mishantz ad loc)].

רש"י

(תורת כהנים) איש בחרב רעהו: (ח) וירדפו מכם. (תורת כהנים) מן החלשים שבכם ולא מן הגבורים שבכם. חמשה מאה ומאה רבבה. (תורת כהנים) וכי כך הוא החשבון, והלא לא היה צריך לומר, אלא: "ומאה מכם שני אלפים ירדפו" (יש מדקדקים בלשון רש"י, שהוא כמו כפל ואריכות וכי כך הוא החשבון והלא לא היה צריך לומר. וכמו בן מדקדקים כל גדולי המפרשים והשוביהם בלשון רש"י בפרשת בראשית: לא היה צריך להתחיל, ומה טעם פתח, שגם-בן כפל, ועין שם בישובם. וכאן נראה לפרש למורי הגאון המפלא, מורנו הרב רבי משה חריף, נר"ו, שמלת רבבה טובל שני פרושים: פרוש אחד עשרת אלפים, ועל זה מקשה רש"י: וכי כך הוא החשבון, ופרוש ב, רבבה, מספר מרבה, על שם רבוי. וזה הפרוש שולל רש"י באמרו: והלא לא היה צריך וכו' וד"ק), אלא אינו דומה מעטין העושין את התורה למרבים העושין את התורה. ונפלו איביכם וגו'. שיהיו נופלין לפניכם שלא בדרך הארץ:

PROPHETS Jeremiah 16-17

יט יי תוקפי ורוחצני ומשיזבי

נביאים ירמיה פרק טז-יז
יט ידוה עני ומעני ומנוסי ביום צרה אליך גוים

16 (19) O Lord, Who is my power, my strength, and my refuge in the day of

בַּעֲדֵן עָקָא לְשִׁמְעַ גְבוּרְתֵךְ
 עֲמֻמִּין יִיתֹון מִסִּפֵּי אֶרְעָא
 וַיִּמְרוּן בְּרַם לְשִׁקְרָא פְּלַחוּ
 אֲבֵהֲתֵנָא לְלִמָּא וְלִית בְּהוּן
 הִנָּהָה: כ הַאֲפֹשֶׁר דִּיעֲבַד לִיה
 אֲנִשׁ דְּחָלָן וְאִינוּן טַעֲוֹן דְּלִית
 בְּהוּן צְרוּף: כא בְּכֵן הָא אֲנָא
 מְחֻי לְהוּן בְּזֻמְנָא הָדָא אַחֲוִינוּן
 ית פּוּרְעֵנוּתֵי וְיִת מַחַת
 גְבוּרְתֵי וַיִּדְעוּן אַרְי שְׁמֵי יי:
 א חוֹבֵי בֵית יְהוּדָה כְּתִיבִין
 בַּעֲט דְּבְרוּל בְּטַפֵּר שְׁמִיר
 חֲרִיתִין עַל לֹחַ לְבוֹן וְלִקְרַנְתָּ אֲגוּרִיכּוֹן: ב כַּאֲדָפְרָא בְּנִיהוֹן אֲגוּרִיהוֹן וְאֲשִׁירִיהוֹן תַּחֲת כָּל אֵילָן עֲבוּף
 וְעַל רְמָתָא מְנַטְלָתָא: ג עַל דְּפִלְחָתוֹן עַל טוּרֵיָא בְּחַקְלָא נְכֻסִיהוֹן וְכָל בֵּית גְּנוּזִיכּוֹן לְבֹזָא אֲמַסֵּר בְּחוּבִין
 דְּהוּיתוֹן פְּלַחִין לְטַעוּתָא בְּכָל תַּחֲוּמִיכּוֹן:

יְבֹאוּ מֵאֲפְסֵי-אֶרֶץ וַיֹּאמְרוּ אֶד-שֶׁקֶר נִחְלוּ אֲבוֹתֵינוּ
 הַבֵּל וְאִין-בָּם מוֹעִיל: כ הִיעֲשֶׂה-לּוֹ אָדָם אֱלֹהִים
 וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים: כא לִכֵּן הִנְנִי מוֹדִיעִם בְּפַעַם
 הַזֹּאת אוֹדִיעִם אֶת-יָדִי וְאֶת-גְּבוּרְתִּי וַיִּדְעוּ כִּי-שְׁמִי
 יְדוּה: יז א חֲטָאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בַּעֲט בְרוּל בַּצְּפוּרָן
 שְׁמִיר חֲרוּשָׁה עַל-לֹחַ לְבָם וְלִקְרַנֹּת מִזְבְּחוֹתֵיכֶם:
 ב כִּזְכֹּר בְּנֵיהֶם מִזְבְּחוֹתָם וְאֲשִׁרֵיהֶם עַל-עֵץ רַעֲנָן
 עַל גְּבְעוֹת הַגְּבֵהוֹת: ג הַרְרֵי בַשָּׂדֶה חֵילְךָ כָּל-
 אוֹצְרוֹתֶיךָ לְבֹז אֲתָן בְּמַתִּיךָ בְּחֲטָאת בְּכָל-גְּבוּלְיָךָ:
 חֲרִיתִין עַל לֹחַ לְבוֹן וְלִקְרַנְתָּ אֲגוּרִיכּוֹן: ב כַּאֲדָפְרָא בְּנִיהוֹן אֲגוּרִיהוֹן וְאֲשִׁירִיהוֹן תַּחֲת כָּל אֵילָן עֲבוּף
 וְעַל רְמָתָא מְנַטְלָתָא: ג עַל דְּפִלְחָתוֹן עַל טוּרֵיָא בְּחַקְלָא נְכֻסִיהוֹן וְכָל בֵּית גְּנוּזִיכּוֹן לְבֹזָא אֲמַסֵּר בְּחוּבִין
 דְּהוּיתוֹן פְּלַחִין לְטַעוּתָא בְּכָל תַּחֲוּמִיכּוֹן:

trouble, to You nations will come from the ends of the earth and say, Only lies have our fathers handed down to us, emptiness in which there is nothing of any avail! (20) Can a man make gods for himself, and they are not gods? (21) Therefore behold, I let them know; at this time I will let them know My power and My might, and they shall know that My Name is the Lord. 17 (1) The sin of Judah is written with a pen of iron, with a diamond point, engraved on the tablet of their heart and on the horns of your altars. (2) As they remember their children, [so do they remember] their altars, and their *asherim* by the green trees upon the high hills. (3) You, who sit upon the mountain in the field, I will give your money and all your treasures for spoil. Your high places are made for sin within all your borders.

RASHI

רש"י

16 (19) To You nations will come — Eventually, the heathens will come to You and worship You of one accord, [and they will say], Your people, how did they make gods for themselves, [and they are not gods]? (21) That My Name is the Lord — Sovereign and ruler. 17 (1) With a pen of iron — That is to say, it is deeply engraved, and cannot be easily erased. חרושה — Engraved. (2) As they remember — Like the remembrance of their children, so was the remembrance of their altars to them. (3) The mountain in the field — Jerusalem, that is situated on the mountain of the plain. חילך — Your money. Your high places — which are made in sin for the purpose of idolatry within all your borders.

(יט) אֵלִיךָ גוֹיִם יְבֹאוּ. סוּף הַעוֹ"ג לְשׁוּב אֵלֶיךָ וְלַעֲבֹדךָ שְׂכָם אַחַד וְעַמְּךָ אֶיךָ עָשׂוּ לָהֶם אֱלֹהִים וְהֵמָּה וכו': (כא) כִּי שְׁמִי ה'. מוֹשֵׁל וְשֹׁלֵט: (א) בַּעֲט בְרוּל. בְּלוּמֵר חֲקוּקָה בְּשִׁקוּעַ וְאִינוּן נֹחָה לְמַחֵק: חֲרוּשָׁה. חֲקוּקָה: (ב) כִּזְכֹּר. בְּזִכְרֵיהֶם בֵּין הֵיךְ לָהֶם זְכוּרָת מִזְבְּחוֹתָם: (ג) הַרְרֵי בַשָּׂדֶה. יְרוּשָׁלַיִם הַיּוֹשְׁבוֹת בְּהָר וּבְמִישׁוֹר: חֵילְךָ. מְמוֹנָה: בְּמַתִּיךָ. הַעֲשׂוּיוֹת בְּחֲטָא לְשֵׁם ע"ג בְּכָל גְּבוּלְךָ:

WRITINGS Proverbs 29

כתובים משלי פרק כט

ט גְּבֵרָא חֲכִימָא דִּין עִם גְּבֵרָא
שְׂטִיָא וְרִגְזוּ וְחָאָד וְלֹא
מִתְתַּבֵּר: י גְּבֵרֵי דְאִשְׁדִּין דְּמָא
סְנִין תְּמִימוּתָא וְתִרְיָצִי בְּעִין
לֵה: יא כּוֹלָא חוּמְתִיָּה מִפִּיק
סְכֵלָא וְחֲכִימָא בְּרַעֲיָנָא מֵאֲכֵה:
יב שְׁלִיטָא דְצִאת מְלִי דְשִׁקְרָא
כְּלֵהוּן מִשְׁמֻשְׁנוּי רְשִׁיעִי:
יג מִסְכְּנָא וּגְבֵרָא מִצְעִיָּא
פְּגִיעוּ חַד בְּחַד וְאַלְהָא מְנַהִיר

ט אִישׁ־חָכֶם נִשְׁפָּט אֶת־אִישׁ אוֹיֵל וְרִגְזוּ וְשָׁחַק וְאִין
נֶחֱת: י אַנְשֵׁי דְמִים יִשְׁנְאוּ־תֵם וַיִּשְׂרִים יִבְקֹשׁוּ
נַפְשׁוֹ: יא כָּל־רוּחוֹ יוֹצִיא כִסִּיל וְחָכֶם בְּאַחֹר
יִשְׁבַּח־נָה: יב מִשַׁל מְקַשִּׁיב עַל־דְּבַר־שִׁקֵּר כָּל־
מִשְׁרָתוֹ רָשָׁעִים: יג רֶשַׁע וְאִישׁ תְּכַכִּים נַפְגְּשׁוּ
מֵאִיר־עֵינָי שְׁנִיֵּהֶם יְדוּה: יד מֶלֶךְ שׁוֹפֵט בְּאֵמֶת
דְּלִים כְּסָאוֹ לְעַד יִכּוֹן:

עֵינָי דְתִרְוִיהוּן: יד מְלָכָא דְדָאן בְּקוּשְׁטָא לְמִסְכְּנֵי כּוּרְסִיָּה לְעֵלַם תְּקִין:

(9) When a wise man contends with a foolish man, whether he is angry or he laughs, he will have no contentment. (10) Murderous men hate the innocent, but the upright seek his soul. (11) A fool expends his entire spirit, but afterwards a wise man will quiet it. (12) If a ruler hearkens to false words, all his servants are wicked. (13) A poor man and a man of deep thought meet together; the Lord enlightens the eyes of both of them. (14) If a king judges the poor justly, his throne will be established forever.

RASHI

רש"י

(9) **A wise man** — *The Holy One, blessed be He. Contends* — *Debates. Whether he is angry or he laughs* — *Whether he shows him an laughing countenance or whether he shows him an angry countenance, there is no contentment either in this or in*

(ט) אִישׁ חָכֶם. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: נִשְׁפָּט. נִתְוַכַּח: רִגְזוּ וְשָׁחַק. בֵּין מְרָאָה לּוּ פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת אוֹ זוֹעֵפּוֹת אִין לּוּ נֶחֱת לֹא בָּזוּ וְלֹא בָּזוּ: (י) יִבְקֹשׁוּ נַפְשׁוֹ. לְשׁוֹן חֲבֵה: (יא) יִשְׁבַּח־נָה. יִשְׁפִּילָנָה: (יג) וְאִישׁ תְּכַכִּים. אִישׁ מְזוּמוֹת בְּעַלִּי תוֹרָה, כְּלוּמַר הָרַב וְהַתְּלָמִיד:

that. (10) **Seek his soul** — *This is an expression of love.* (11) **Will quiet it** — *Humbles it.*

(13) **A man of deep thoughts** — *A man of thoughts, a Torah scholar, namely, a teacher and a disciple.*

Mishna Kilayim, chapter 9

משנה כלאים פרק ט

(1) No [mixture of materials] is forbidden as kilayim except [a mixture of sheep] wool and

א אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים. ואינו

linen. No [clothing material] is subject to

רבנו עובדיה מברטנורא

א אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים. דכתיב (שם) לא תלבש שעטנו צמר ופשתים, שעטנו כלל, צמר

impurity by leprosy except [those made of] wool or linen. Priests clothe themselves for service in the Sanctuary only in [garments of] wool and linen. If one has mixed together camels' wool with sheeps' wool: if most of it is camels' wool, it is permitted [to mix linen with it] if most of it is sheeps' wool, it is forbidden; if it is half and half, it is forbidden. The same applies to *kanbos* and linen mixed together. (2) [Garments made of

a mixture of] silk and *klach* [a type of silk that looks like wool] do not come under the prohibition of *kilayim* but are prohibited on account of appearances [however, today, when silk is readily available and not confused with linen, it is permitted]. Regarding [hard] mattresses and pillows [into which one does not sink], there is no prohibition of *kilayim* [by laying on them (since the verse states, Leviticus 19:19, "nor should a garment mixed of wool and linen **come upon** you," meaning, that you, however, may lay upon it)] provided one's skin does not touch the [hard] mixed material [i.e., it must be covered with another material, lest a thread of *kilayim* unwind and wrap around his skin (see Bartenurah Mishnah 4 below)]. There is no [permissibility for the] temporary [wearing] of *kilayim* nor may one wear *kilayim* even on top of ten [other garments i.e., even if he has no benefit from wearing it, it is still prohibited] even [if he wears it] for the purpose of eluding unauthorized tolls [our Mishnah

רבנו עובדיה מברטנורא

ופשתים פרט. כלל ופרט, אין בכלל אלא מה שבפרט, צמר ופשתים אין, מידי אחרניא לא. צמר, הוא צמר רחלים ואילים בלבד, דכתיב (מלכים ב ג) ומישע מלך מואב היה נוקד והשיב למלך ישראל מאה אלף כרים ומאה אלף אילים צמר, אין לך קרוי צמר סתם אלא צמר אילים אבל שאר צמר צריך ליתן שם לווי, צמר גמלים, צמר ארנבים, צמר עזים: ואינו מטמא בנגעים אלא צמר ופשתים. דכתיב (ויקרא יג) והבגד כי ידחה בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים: אין הכהנים לובשים לשמש במקדש אלא צמר ופשתים. דבבגדי כהנים כתיב שש וברד והוא פשתן שעולה בד בבד כלומר קנה יחידי מכל גרעין ואין שני קנים עולים מגרעין אחד. ובאבנט כתיב תכלת וארגמן ותולעת שני. ותכלת, צמר צבוע בדם חלזון. וארגמן, צמר צבוע בצבע אדום ששמו ארגמן והוא לאכ"א בלע"ז. ותולעת שני, צמר צבוע בצבע אדום ששמו ארגמן והוא לאכ"ע בלע"ז ותולעת שני הוא צמר צבוע בצבע אדום שקרוין כרמי"ז: שטרפן. שערבן: מותר. לערב עמהן פשתן לפי שצמר רחלים נתבטל ברוב של גמלים: וכן פשתן וקנבוס. שנתערבו הרוב מן הקנבוס מותר להביא צמר ולערב עמהם: ב השיריים והכלך. מנינים של משי הן והכלך גדל בכרכי הים ותבניתו כתבנית הזהב והוא רך ביותר ודומה לצמר: אבל אסורים. דאתי לאחלופי בצמר ופשתים. ומפני שלא היו מצויין ביניהם לא היו מכירים בהם ואתי לאחלופי הלכך אסורים מפני מראית העין. אבל האידינא שהמשי מצוי בינינו והכל יודעים ומכירים בו אין אסור שום מין של משי בצמר או בפשתים. וכן הקנבוס שרי בין בצמר בין בפשתים שהל מכירים בו: הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים. לפי שהן עשוין לשכיבה והתורה אמרה (ויקרא יט) לא יעלה עליך, אבל אתה מותר להציעו תחתך, והני מילי כשהן קשים וריקנים ונתונים על גבי אצטבא או הן מותרין כשאין בשרו (נוגע) בהם אבל אם הם רכים או מלאים או אפילו ריקנים ומונחים על גבי מטה אפילו עשר מצעות זו על גבי זו וכלאים תחתיהם אסור לישן עליהם לפי שנכפפים תחתיו ונכרכים על בשרו: אין עראי לכלאים. דלבישת עראי לבישה היא: אפי' על גבי עשרה. ואע"פ שאינו נהנה מן הכלאים: את המכס. ראיתי לקצת מרבתי שפירשו כגון במקום שהיהודים פורעים מכס, למוכס העומד מאליו ולובש כלאים כדי שלא יכיר שהוא יהודי. ולי

מטמא בנגעים אלא צמר ופשתים. אין הכהנים לובשין לשמש בבית המקדש אלא צמר ופשתים. צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה, אם רב מן הגמלים, מותר, ואם רב מן הרחלים, אסור, מחצה למחצה, אסור. וכן הפשתן והקנבוס שטרפן זה בזה: ב השיריים והכלך אין בהם משום כלאים, אבל אסורים מפני מראית העין. הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים, ובלבד שלא יהיה בשרו נוגע בהן. אין עראי לכלאים. ולא ילבש כלאים אפילו על גבי

maintains that *davar she'ein mitkaven* — something done unintentionally e.g., he has no intent to wear the clothing, he just wants to avoid being robbed, is still prohibited]. (3) Hand towels, Torah covers, and bath towels do not come under the prohibition of *kilayim*. Rabbi Eliezer prohibits [since there are times when he may warm or cover himself with them; the *halachah* follows Rabbi Eliezer]. Sheets used by barbers are subject to the prohibition of *kilayim*.

(4) Shrouds for the dead [the deceased are not subject to any commandments] and the packsaddle of a donkey [which is, by definition, made of very hard material (see Mishnah 2, above)] are not subject to the law of *kilayim* [since a packsaddle is made of harder material than mattresses and pillows we do not fear that a loose thread will unravel (see Mishnah 2, above)]; one must not [however] place a packsaddle [made of *kilayim*] on one's shoulder, even for the purpose of carrying out garbage. (5) Clothing salesmen may sell [i.e., model clothes made of *kilayim*] in accordance with their [trade] custom as long as they have no intention [while standing] under the sun [of protecting themselves], from the sun or [while standing] in the rain [to protect themselves] from the rain, the particularly scrupulous [salesmen, will] model [such materials or garments] on a stick [placed] over their backs [so that the garment does not touch their shoulders]. (6) Tailors may sew [materials which are *kilayim*] in their accustomed way [laying the material on their laps as they are sewing] as long as they have no intention, in the sun, [to protect themselves] from the sun or in the rain, [to protect themselves] from the rain. The particularly scrupulous sew [such materials as they are laying] on the ground [or on a table]. (7) Thin [woolen] blankets or thick

רבנו עובדיה מברטנורא

נראה לגנוב את המכס לפי שאין אדם נותן מכס מבגדים שהוא לובש וסתם משנה זו (סברה) דבר שאינו מתכוין אסור ופליגא אאידיך סתמא דתנן מוכרי כסות מוכרין כדרך: **ג מטפחות הידים**. שמנגבים בהם כשנוטלים את הידים: **מטפחות הספרים**. שנותנים על גבי ספר תורה; **ומטפחות הספג**. שמנגב בהם כל גופו לאחר שרחץ: **ר' אליעזר אוסר**. מטפחות ידים לפי שפעמים מחמס בה ידי, ומטפחות ספרים פעמים שמשמים בחיקן ומתחמם, ומטפחות הספג פעמים שרואה את רבו ומתעטף בה. והלכה כר"א: **ומטפחות הספרים**. המגלחים בני אדם ופורסים עליהם מטפחת כדי שלא יתלכלו בגדיהם: **אסורות משום כלאים**. ובהא מודה ת"ק לפי שיש להן בית ראש ולובשים אותן דרך מלבוש והכי מוכח בירושלמי: **ד תכריכי המת**. שהמת נקבר בהם אין בהם משום כלאים דכתיב (תהלים פח) במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות: **ומרדעת חמור**. היא קשה יותר מכרים וכסתות הלכך אפילו בשרו נוגע לא חישינן שמא תכרך נימא על בשרו. ודוקא כשהכלאים ניכרים ונראים בה אבל בגד שאבד בו כלאים לא יעשנו מרדעת לחמור דחישינן שמא יקח ממנו טלאי לבגדו הואיל ואין הכלאים ניכרים: **ה מוכרי כסות מוכרים כדרך**. לובשים בגדי כלאים להראות לקונה מדת ארכו ורחבו ובלבד שלא יתכוונו להנאתן ואף על גב דאם מתכוין איבא איסורא דאורייתא כי לא מתכוין שרי לכתחילה וכן הלכה: **והצנועים**. המחמירים על עצמן: **מפשילין במקל**. נותנים המקל על כתפיהם והכלאים מונחים בקצהו ואין כתפיהם נוגעות בכלאים: **ו תופרין כדרך**. מניחין הכלאים על

עשרה, אפלו לגנוב את המכס: **ג מטפחות הידים**, מטפחות הספרים, מטפחות הספג, אין בהם משום כלאים. רבי אליעזר אוסר. ומטפחות הספרים, אסורות משום כלאים: **ד תכריכי המת ומרדעת של חמור**, אין בהם משום כלאים. לא יתן המרדעת על כתפו אפלו להוציא עליה זבל: **ה מוכרי כסות מוכרין כדרך**, ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים. והצנועים מפשילין במקל (לאחוריהם): **ו תופרי כסות תופרין כדרך**, ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים. והצנועים תופרים בארץ: **ז הברסין**

[woolen] blankets or [long underpants of] dalmatian cloth or *pinun* shoes [made from low quality or leftover wool] may not be worn until one has examined [them, to see if they contain *kilayim*]. Rabbi Yose says; that those [of the above] that come from the seacoasts of overseas, do not require examination, since the presumption with regard to them is [that they are sewn] with *kanbos* thread [during the times of the Mishnah, linen was very rare. Today, however, all the aforementioned require examination]. Cloth-lined boots [which have thick winter sock linings]: one need not fear the prohibition of *kilayim* [i.e., its very unusual for them to contain any linen or flax]. (8) Only that which is spun or woven is forbidden under the law of *kilayim*, for it is said: (Deuteronomy 22:11) "Do not wear a garment of *sha'atnez*" this word is a compound word standing for *Shua* — pressed or carded, *Tavui* — woven, and *Nuz* — twisted. Rabbi Shimon ben Elazar says: [The word *sha'atnez* suggests that] he [the transgressor of the precept] is perverted and causes his Father in heaven to avert Himself [from him]. (9) The prohibition of *kilayim* applies to pressed [woolen] materials since they have been carded [and are therefore, *shua*, the Rabbis instituted the prohibition of *kilayim*, even though, it is not woven or twisted]. It is prohibited to make an edging stitch [i.e., a stitch that is stitched three or four times at the edges with a thick strong thread, so that the material does not come apart at the ends] of wool onto linen material, since this resembles weaving. Rabbi Yose says:

רבנו עובדיה מברטנורא

הברכים ועל השוקים כשהן תופרים: **ז** הברסין והברדסין. שניהם עשויין מצמר ומכסים בה את המטות אלא שאלו דקין ואלו עבין: **דלמטיקיון**. בתי שוקים קאלציי"ש בלע"ז: **מנעל הפינון**. מנעל שעושות מפסולת הצמר: **עד שיבדוק**. שמא יש פשתן מעורב בהן: **הבאים מחוף הים וממדינת הים**. מחוף הים שהוא ממדינת הים: **שחזקתן מן הקנבוס**. משנה זו נשנית בראשונה בזמן שלא היה הפשתן מצוי בכל מקום אבל בזמן הזה שהפשתן מצוי בכל מקום כולם צריכים בדיקה הלכך הלוקח בגדים תפורים מן הנכרי בזמן הזה לא ילבש עד שיבדוק יפה: **ומנעל של זרד**. מנעלים של עור ומחופים פנים בלבדים או בצמר עב ומגיעות עד הירך כעין אותם שקורים בלע"ז בורזקי"ש ובערבי כופ"ש ולפי שעשויין לחמם הרגל קרויים של זרב לשון יזורבו נצמתו (איוב ו): **אין בו משום כלאים**. אין חוששין שמא פשתן מעורב בהם: **ח** **שוע טווי ונוז**. שוע סרוק במסרק) ושוע חלק. איש חלק מתרגמין גבר שעיע: **נוז**. שזור דהיינו שני חוטין שזורין יחד ועיקר כלאים מן התורה, שיהיה הצמר סרוק וטווי ושזור לבדו, וכן הפשתן סרוק וטווי ושזור לבדו, ואחר כך יהיו ארוגים יחדו או מחוברים יחד בשתי תכיפות דהוו כארוג. ומשום הכי איצטריך קרא למשרי כלאים בציצית לפי שחוטית תכלת שזורים הם דכתיב פתיל תכלת טווי ושזור, וכן חוט לבן, וכשמחברם יחד בשתי תכיפות הוו כלאים גמורים דאורייתא. והא דתנן הכא אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג שנאמר (דברים כג) לא תלבש שעטנז, לא למדרש אריג משעטנז, דאריג מיוחדו נפקא דדרשינן מינה דאף שתי תכופות הוי חיבור, ולא מייתי שעטנז אלא משום טווי. וראיתי לאחד מרבותינו שפירש שוע טווי, הצמר לבד והפשתים לבד, ונוז כלומר ואחר כך נוז דהיינו שניהם ארוגים יחד והכי מתיישב לישנא דמתנן שפיר טפי והכי משמע בירושלמי. ופירושים הרבה מצאתי לרבותי בפירוש שוע טווי ונוז וכולהו אית להו פירכא לבר מהאי דלית ליה פירכא: **נלוז ומליו**. עוקם ומעקם דרכי אביו שבשמים עליו, לשון אל יליו מעניך (משלי ג): **ט** **הלכדים**. צמר טרוף בלא טווי ואריגה ועושיין ממנו בגד ואם טרף צמר ופשתים

והברדסין והדלמטיקיון ומנעלות הפנון, לא ילבש בהן עד שיבדק. רבי יוסי אומר, הבאים מחוף הים וממדינת הים אינן צריכין בדיקה, מפני שחזקתן בקנבוס. ומנעל של זרד אין בו משום כלאים: ח אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג, שנאמר (דברים כג) לא תלבש שעטנז, דבר שהוא שוע טווי ונוז. רבי שמעון בן אלעזר אומר, נלוז ומליו הוא את אביו שבשמים עליו: ט הלכדים אסורים, מפני שהם שועים. פיו של צמר בשל פשתן אסור, מפני שהם חוזרין בצאריג. רבי יוסי אומר, משיחות של ארגמן

It is forbidden to use tie-cords of red purple [wool to tie around a loose, linen shirt] since prior to tying it one stitches it on [the shirt so that he does not lose them]. It is forbidden to tie a strip of wool material to one of linen material for the purpose of girdling one's loins even if there is a leather strap between the two [i.e., a strap of leather having a strip of linen on one end and a strip of wool on the

other end is prohibited to use as a belt, since he ties the two ends together]. (10) The prohibition of *kilayim*, applies to [stitched-on] weave marks [e.g., initials], or launderer's marks [i.e., one does not stitch wool thread on a linen garment or vice versa]. One stitch [through two materials] does not constitute a connection [for the laws of impurity, i.e., if an impurity touched one material, the other does not become impure] nor does [the prohibition of] *kilayim* apply to it [i.e., if he stitched one stitch through wool and linen] and if one has pulled out [the single stitch] on the Sabbath [in order to reweave it] he is not punishable. If one made two ends [of a single thread] come out on the same side [of the material] this constitutes a connection and comes under the prohibition of *kilayim* and one who has pulled this thread out on the Sabbath is liable. Rabbi Yehudah said: [It is not considered a connection] until one has made three stitches. A sack and a basket [one having a strip of woolen material attached to it and the other a strip of linen, if one now connects them with two stitches they] combine to form *kilayim*.

רבנו עובדיה מברטנורא

יחד ועשה מהן בגד אסורים מדרבנן דדוקא מן התורה הוא מצריך שלשתן שוע טווי ונוז אבל מדרבנן בחד מנייהו סגי או שוע או טווי ונוז אבל מדרבנן בחד מנייהו סגי או שוע או טווי או נוז והנך כיון שהם שועין אסורים מדבריהם: **פיו של צמר בשל פשתן**. האורגנים אחר שמשלימים הבגד רגילים לעשות על שפתו [שלשה] וארבעה חוטין עב כדי שיתקיים הבגד והוא קרוי פיו ואם הבגד של פשתן אסור לעשות פיו צמר: **מפני שחוזרין לאריג**. מסבבין את האריג. פירוש אחר, דומין לאריג: **משיחות של ארגמן**. יתירים וחבלים של צמר צבוע ארגמן: **אסורות**. לחגור על גבי חלוק של פשתן: **מפני שהוא מולל עד שלא קושר**. שדרכן לחבר במלילה החגור של צמר עם החלוק של פשתן קודם שיקשור בה מתניו: **לא יקשור סרט של צמר בשל פשתן**. שלא יעשה אדם חגורות של צמר וחגורות של פשתן ויקשרם זה בזה: **אף על פי שהרצועה באמצע**. כגון רצועה של עור שמשוחות של פשתן בראשה אחד ומשיחות של צמר בראשה האחר וכשהוא חוגר בה קושר שני ראשים של צמר ושל פשתן זה בזה, דאי לאו הכי פשיטא דשרי שהרי מעשים בכל יום דבגדים של צמר משימים תחתיהם עורות טלאים שהם תפורים בפשתן: **אותות הגרדים**. דרך האורגים והכובסים לרשום שם הבעלים על הבגד במעשה רוקם כדי שלא יתחלפו של אחד בשל חבירו ואם הבגד של צמר ואותות של פשתן או איפכא אסור משום כלאים: **תכיפה אחת**. תחיבה אחת שתחב המחט בבגד פעם אחת בלבד: **אינה חבור**. לטומאה ולטהרה, ואם נטמא אחד מהם לא נטמא חבירו, ואם הוזה על אחד מהם לא הוזה על חבירו: **ואין בה משום כלאים**. אם אחד של צמר ואחד של פשתן וחברם בתכיפה אחת: **והשומטה בשבת** על מנת לחזור ולתפור פטור. ולא הוי כקורע על מנת לתפור שתי תפירות דחייב: **עשה שני ראשיה לצד אחד**. כגון שהעביר המחט פעם אחת ולא העביר כל החוט והעביר המחט פעם שנית ונמצאו שני ראשיה לצד אחד וקשרן, דאם לא קשר שני ראשי החוט יחד אינו מתקיים: **עד שישלש**. שיכניס ויוציא ויחזור ויכניס שלש פעמים. ואין הלכה כרבי יהודה:

אסורות, מפני שהוא מולל עד שלא קושר. לא יקשר סרט של צמר בשל פשתן לחגור בו את מתניו, אף על פי שהרצועה באמצע: **אותות הגרדין ואותות הכובסים**, אסורות משום כלאים. התוכף תכיפה אחת, אינה חבור, ואין בה משום כלאים, והשומטה בשבת, פטור. עשה שני ראשיה לצד אחד, חבור, ויש בה משום כלאים, והשומטה בשבת, חייב. רבי יהודה אומר, עד שישלש. השק והקפה מצטרפין לכלאים:

רַבְּנֵי עוֹבְדֵי מִבְּרִטְנוֹרָא

הַשֶּׁקֶט וְהַקּוֹפָה מִצְטַרְפִּין לְכָלֵּאִים. אִם חֲתִיכַת בְּגַד צִמְרֵי מִחוּבְרַת לִשְׁקֵי וְחֲתִיכַת בְּגַד פְּשָׁתִים מִחוּבְרַת לְקוֹפָה וְחֲבָרָן יַחַד בְּשֵׁתֵי תְּכֵיפוֹת מִצְטַרְפוֹת אִף עַל פִּי שֶׁהֵן מִחוּבְרֹת לְשָׁנֵי כְּלָיִם, וְלֹא אִמְרִינָן הֵאֵי לְחוּדֵי קָאֵי, וְהֵאֵי לְחוּדֵי קָאֵי, וְאֵינָן חֲבוּר. וְהוּא הֵדִין אִם מִחוּבְרִים לְשֹׂאֵר כְּלָיִם דְּהוּי דִּינָן בְּמוֹ שֶׁק וְקוֹפָה:

Gemara Berakhot 32b

גְּמָרָא בְּרַכּוֹת דָּף לֵב:

The Rabbis taught: Four things require [to be done with] vigor, namely, Torah study, good deeds, prayer and one's worldly occupation. From where do we know this of Torah and good deeds? Because it is said, “Only be strong and very courageous to observe to do according to all the Torah.” (Joshua 1:7) “be strong” in Torah, and “be courageous” in good deeds. From where [do we know this] of prayer? Because it is said, “Hope to the Lord, be strong and let your heart take courage and hope to the Lord.” (Psalms 27:14) From where [do we know this] of worldly occupation? Because it is said, “Be of good courage and let us prove strong for our people.” (II Samuel 10:12) “The pious men of old used to spend one hour [before praying, in order to pray with the proper intent]” — on what is this based? Rabbi Yehoshua ben Levi said, On the verse, “Fortunate are they that dwell in Your house.” (Psalms 84:5) Rabbi Yehoshua ben Levi also said, One who recites the [Amidah]

prayer should spend an hour after his prayer, as it is said, “Surely the righteous shall give thanks to Your name, the upright shall sit in Your presence.” (Psalms 140:14) It has similarly been taught: One who recites the [Amidah] prayer should spend an hour before his prayer and an hour after his prayer. From where do we know [that he should spend] before his prayer? Because it is said, “Fortunate are they that dwell in Your house.” From where do we know [that he should spend] after his prayer? Because it is said, “Surely the righteous shall give thanks to Your name, the upright shall sit in Your presence.” The Rabbis taught: The pious men of old used to wait for an hour, pray for an hour, and then wait again for an hour. But since they spent nine hours each day in prayer, how was their knowledge of Torah preserved, and how was their work done? Rather, because they are pious, their Torah is preserved [i.e., they do not forget it] and their work is blessed [a little goes a long way].

תְּנֵנו רַבָּנָן אַרְבָּעָה צְרִיכִין חֲזוּק וְאֵלֹו הֵן תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. תְּפִלָּה וְדַרְךְ אֶרֶץ. תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים מְנִין שְׁנַאֲמַר (יהושע א) רַק חֲזוּק וְאִמְצִי מְאֹד לְשִׁמּוֹר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַתּוֹרָה חֲזוּק בַּתּוֹרָה וְאִמְצִי בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים. תְּפִלָּה מְנִין שְׁנַאֲמַר (תהלים כז) קוֹה אֶל ה' חֲזוּק וְאִמְצִי לְבָד וְקוֹה אֶל ה' דַּרְךְ אֶרֶץ מְנִין שְׁנַאֲמַר (שמואל ב י) חֲזוּק וּנְתַחֲזַק בְּעַד עֲצָמֵינוּ וְגוֹמַר. חֲסִידִים הִרְאִישׁוּנִים הָיוּ שׁוֹהֵינ וְכו' מִנָּא הֲנֵי מִלִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוֹי אָמַר קְרָא (תהלים פד) אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי הַמִּתְפַּלֵּל צְרִיךְ לְשֹׁהוֹת שְׁעָה אַחַת אַחַר תְּפִלָּתוֹ שְׁנַאֲמַר (שם קמ) אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ. תְּנֵינָא נְמִי הֲכִי הַמִּתְפַּלֵּל צְרִיךְ שִׁישְׁהָא שְׁעָה אַחַת קוֹדָם תְּפִלָּתוֹ וְשְׁעָה אַחַת אַחַר תְּפִלָּתוֹ. קוֹדָם תְּפִלָּתוֹ מְנִין שְׁנַאֲמַר אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ. לְאַחַר תְּפִלָּתוֹ מְנִין דְּכָתִיב אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ. תְּנֵנו רַבָּנָן חֲסִידִים הִרְאִישׁוּנִים הָיוּ שׁוֹהֵינ שְׁעָה אַחַת וּמִתְפַּלְלִין שְׁעָה אַחַת וְחוֹרְרִין וְשׁוֹהֵינ שְׁעָה אַחַת. וְכִי מֵאַחַר שְׁשׁוּהִין תְּשַׁע שְׁעוֹת בְּיוֹם בַּתְּפִלָּה תּוֹרְתָן הֵיאֵךְ מִשְׁתַּמְרַת וּמִלֵּאכְתָּן הֵיאֵךְ נַעֲשִׂית. אֶלָּא מִתּוֹךְ שְׁחֲסִידִים הֵם. תּוֹרְתָן מִשְׁתַּמְרַת וּמִלֵּאכְתָּן מִתְּבַרְכָּת:

זוהר בחקתי דף קי"ג ע"ב

ונתתי גשמיכם בעתם וגומר. כל חד וחד יתן חילא דיליה עליוכו מאן אינון ההוא תקוונא דעבדתון דההוא שמא קדישא כנוונא דא כתיב (בראשית יח) ושמרו דרך יי לעשות צדקה ומשפט. וכי כיון דכתיב ושמרו דרך יי אמאי לעשות צדקה ומשפט. אלא מאן דנטיר אורחוי דאורייתא כביכול הוא עושה צדקה ומשפט ומאי צדקה ומשפט דא קדשא בריד הוא. בכה רבי שמעון ואמר ווי לון לבני נשא דלא ידעין ולא משגיחין ביקרא דמאריהון מאן עביד שמא קדישא בכל יומא חוי אימא מאן דיהיב צדקה למסכנא. תא חוי הא אוקמוה הכי הוא דמסכנא אחיד ביה בדינא וכל מיכלייהו בדינא הוא אתר דאקרי צדק כמה דאת אמר תפלה לעני כי יעטף תפלה דא תפלה של יד ואוקימנא. ומאן דיהיב ליה צדקה למסכנא הוא עביד לעילא שמא קדישא שלים פדקא יאות בגין דצדקה דא אילנא דחוי וצדקה יהיב לצדק וכד יהיב לצדק בדין אתחבר דא ברא ושמא קדישא אשתכח שלים מאן עביד דא אתערותא (ד"א דעביד אתערותא דא) דלתתא ודאי כאילו עביד שמא קדישא בשלימו. כנוונא דאיהו עביד לתתא הכי אתער לעילא ועל דא כתיב (שם ק) אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת. עושה צדקה דא קדשא בריד הוא כביכול הוא מסכנא הא אתמר מאן הוא אתריה. מאי טעמא בגין דמסכנא לא אית ליה מדיליה כלום אלא מה דיהיבין ליה וסיהרא לא אית לה נהורא מדילה אלא מה דיהיב לה שמשא. תא חוי אמאי עני חשוב כמת מאי טעמא בגין דההוא אתר גרים ליה דהא באתר דמותא הוא שבית ובגין פד אקרי מת. ההוא דחיים עליה הוא יהיב ליה צדקה אילנא דחוי שרניא עלוי כמה דאת אמר (משלי י) וצדקה תציל ממות. ובנוונא דעביד בר נש לתתא הכי נמי עביד לעילא ממש. זכאה חולקיה דוכי למעבר שמא קדישא לעילא בגין פד צדקה סליק על פלא:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sefer Chasidim, Chapters 39, 40

ספר חסידים סימן לט-מ

“A time to be silent and a time to speak.” (Ecclesiastes 3:7) When one is cursed and reviled, or when is among people who speak foolishness, one should not answer. “And a time to speak” — when words of Torah are being spoken, it is not a time to be silent. Another time to be silent is not to criticize about something when you know that they will definitely not heed your criticism. For it is better that they sin in ignorance than that they sin deliberately. “And a time to speak” — when it is within your power to object and your words will be heeded. “For because of You we are killed all day.” (Psalms 44:23) This refers to people who accept embarrassment and shame [lit., the whitening of the face] because of the commandments. For when a person is told, It is foolishness to fulfill the commandment

עת לחשות ועת לדבר. בשמחרפים ומקללים אותו ובשמדברים דברי הדיוטות אין להשיב. ועת לדבר בשמדברים מדברי תורה לא עת לחשות. גם עת לחשות שלא להוכיח על אשר ידעת כי בשום דבר לא יקבלו תוכחה. כי מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידיים ועת לדבר בשבידך למחות ודבריך נשמעים: כי עליך הורגנו כל היום אלו בני אדם שמקבלים בושות והלבנת פנים על המצות כי בשאומרים לאדם סכלות הוא לקיים

of *tzitzit*, or *tefillin*, or other such commandments, his blood is spilled like water [i.e., the color drains from his face] because of shame. Scripture considers it as though he had been killed because of it. And the one who causes his face to turn white with shame is considered by Scripture as though he had killed him and prevented him from performing a commandment. This is what Scripture says, “Those who cause a man to sin with a word.” (Isaiah 29:21) And it says, “For because of You I have borne shame.” (Psalms 69:8) The Sages also spoke of a different kind of shame that is even greater than this. They said: Whoever does a sin and is ashamed of it, is forgiven for all his sins, as it says, “So that you will remember and be ashamed, and you will no longer be able to open your mouth because of your shame, when I atone for you for everything that you have done, says the Lord of Hosts” (Ezekiel 16:63).

Practical Law:

Rambam, Laws of Prayer, Chapter 5

(1) There are eight things that one who prays must be careful to do, but if he is in difficult circumstances or is prevented, or if he transgresses and does not do them, they do not disqualify [his prayer]. They are: [1] standing, [2] facing the Temple, [3] the proper arrangement of the body, [4] the proper arrangement of one's clothing, [5] the proper arrangement of the place [of prayer], [6] the modulation of the voice, [7] bowing, and [8] prostration. (2) What is [the requirement for] standing? One does not pray [the *Shmonah Esreh* prayer] except standing. If one is sitting in a boat or a wagon, if he can stand, he should stand. If not, he should pray sitting in his place. A sick person may pray even lying on his side, provided that he is able to concentrate his mind. One who is thirsty and one who is hungry are also in the category of sick people. If such a person has the ability to concentrate, he should pray. If not, he should not pray until he has eaten and drunk. If one is riding on an animal, even though he has someone to hold his animal, he should not get off,

מִצְוֹת צִיצִית וְתַפְלִין וְכִיּוֹצֵא בָהֶן נִשְׁפָּךְ דָּמוֹ כַּמַּיִם מִפְּנֵי הַבּוֹשָׁה מֵעֵלָה עָלָיו הַכְּתוּב בְּאֵלּוֹ נְהַרְג עָלָיו. וְעַל הַמִּלְבִּין פְּנֵיו מֵעֵלָה עָלָיו בְּאֵלּוֹ הֲרָגוּ וּמוֹנְעוּ מִלַּעֲשׂוֹת מִצְוָה זֶהוּ שֶׁאָמַר הַכְּתוּב (ישעיה כט) מִחֲטִיאי אָדָם בְּדַבֵּר וְאוֹמֵר (תהלים ט) כִּי עָלֶיךָ נִשְׂאֵתִי הַרְפָּה. וְגִדּוּלָה חֲרָפָה מִזּוֹ אָמְרוּ חֲכָמִים כָּל הָעוֹשֶׂה עֲבִירָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ מוֹחֲלִין לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל טז) לְמַעַן תִּזְכְּרִי וּבּוֹשֶׁת לֹא יִהְיֶה לְךָ עוֹד פֶּתַחֲוֹן פֶּה מִפְּנֵי כְלִמְתְּךָ בְּכַפְרֵי לֶךָ לְכָל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ נְאֻם ה' עֲבָאוֹת:

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ד

א שמונה דברים צריך המתפלל להזהר בהן ולעשותן. ואם היה דחוק או נאנס או שעבר ולא עשה אותן אינן מעכבין. ואלו הן. עמידה. ונוכח המקדש. ותקון הגוף. ותקון המלבושין. ותקון המקום. והשויית הקול. והכריעה. והשתחויה: ב עמידה ביצד. אין מתפלל אלא מעומד. היה יושב בספינה או בעגלה אם יכול לעמוד יעמוד. ואם לאו ישב במקומו ויתפלל. חולה מתפלל אפילו שוכב על צדו והוא שיכול לכוין את דעתו. וכן הצמא והרעב הרי הן בכלל חולים. אם יש בו יכולת לכוין את דעתו יתפלל ואם לאו אל יתפלל עד שיאכל וישתה. היה רוכב על בהמה אף על פי שיש לו מי שיאחז בהמתו לא ירד אלא ישב במקומו ויתפלל כדי שתהא

but should pray sitting in his place, so that his mind is settled. (3) How does one face the Temple? If one is in the Diaspora, he turns his face toward the land of Israel and prays. If one is in the land of Israel, he faces toward Jerusalem. If one is in Jerusalem, he faces toward the Temple. If one is standing in the Temple, he faces toward the Holy of Holies. A blind person, and one who is unable to determine directions, or one who is traveling on a boat should direct his heart toward God's Presence and pray.

דעתו מיושבת עליו: ג נבַח המְקַדֵּשׁ בַּיָּצֵד. הִיָּה עוֹמֵד בַּחוּצָה לְאַרְץ מַחֲזִיר פָּנָיו נֹכַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִתְפַּלֵּל. הִיָּה עוֹמֵד בְּאַרְץ מְבוּיָן אֶת פָּנָיו בְּנֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם. הִיָּה עוֹמֵד בִּירוּשָׁלַיִם מְבוּיָן פָּנָיו בְּנֶגֶד הַמְקַדֵּשׁ. הִיָּה עוֹמֵד בַּמְקַדֵּשׁ מְבוּיָן פָּנָיו בְּנֶגֶד קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים. סוּמָא וּמִי שְׂלֵא יָכַל לְכוּיָן אֶת הָרוּחוֹת וְהַמְהַלֵּךְ בְּסַפִּינָה יְכוּיָן אֶת לְבוֹ בְּנֶגֶד הַשְּׂכִינָה וְיִתְפַּלֵּל:

BECHUKOTAI FOR MONDAY

בחקתי ליום שני

TORAH

תורה

יכוין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד דמילוי יוד דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה

ט וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם וְהִקִּימְתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם: שְׁלִישִׁי ט וְאֶתְפָּנִי בְּמִימְרֵי לְאוֹטָבָא לְכוּן וְאַפְשֵׁי יִתְכוּן וְאַסְגִּי יִתְכוּן וְאַקָם יֵת קִימִי עִמְכוּן:

(9) I shall turn [My attention] towards you and I shall make you fruitful and

RASHI

רש"י

(ט) וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם — [God says here:] “I shall turn [אפנה] from all My affairs, in order to pay your reward [for fulfilling the Torah].” To what may this be compared? To a king who hired some workers [only one of whom worked for him faithfully, while all the

(ט) וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם. אֶפְנָה מִכָּל עֲסָקִי לְשֵׁלֶם שְׂכָרְכֶם. מִשָּׁל לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה, לְמַלְךְ שֶׁשָּׂכַר פּוֹעֲלִים וְכו' בְּדֹאֵתָא בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים: וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם. (תורת כהנים) בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה. וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם. (תורת כהנים) בְּקוּמָה זְקוּפָה. וְהִקִּימְתִי

others did not. When they presented themselves to receive payment, the king quickly paid the others a small amount, while to the one who worked well, he said, “They merely worked a little for me, but with you I must now turn my attention to calculate your substantial account that I owe you.” So too, God will quickly pay the nations a small amount for their little good deeds, and then God will turn His attention, as it were, to the Jewish people, to calculate their great reward earned through their serving Him faithfully]. The above is taught in Torat Kohanim (26:11). וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם — [Unlike the usual expression of פריה ורביה in Scripture, here, the two parts of this expression are separated, by the word אתכם i.e., והפריתי אתכם (Siftei Chakhamim). The first part here, והפריתי אתכם, refers to the blessing of] being fruitful and multiplying (Torat Kohanim 26:12) [while the second part, והרביתי אתכם — [refers to the blessing of having] dignity of stature [(התרברבות) i.e., being able to hold one's head up high due to dignity] (Mizrachi; Torat Kohanim 26:12). וְהִקִּימְתִי אֶתְכֶם —